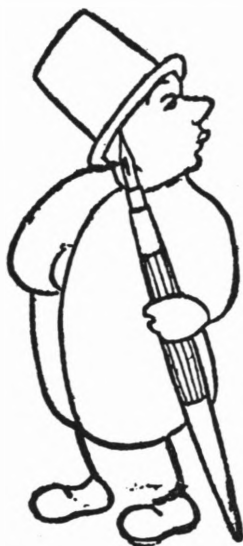

DREYER MOSAİK

Ved John Ernst og redaktionen

Som bekendt var *Carl Th. Dreyer*, der den 3. februar fyldte 75, journalist, før han kom til filmen. Omkring 1909 begyndte han at skrive teateranmeldelser til radikale provinsblade. Senere blev han fast knyttet til „Berlingske Tidende“, hvor han ikke befandt sig godt. Op-rørsånden trivedes heller ikke rigtigt på „Riget“, der imidlertid gik ind i midten af 1912. Den 1. juli samme år begynder Dreyer at skrive i *Frejlif Olsens* „Ekstrabladet“, hvor han bliver indtil udgangen af 1915, selvom han allerede i 1913 blev ansat som manuskript-konsulent på „Nordisk Films Kompagni“.

Perioden ved „Ekstrabladet“ kom til at betyde mest for Dreyers udvikling før filmen. Under *Frejlif Olsens* auspicer blev næsten alle Dreyers artikler fra denne periode til ét langt korstog mod alle former for forlorenhed. Alle, der foretrak attituden fremfor arbejdet, alle, hos hvem forskellen mellem *synes og være* var for grel, blev hængt ud.

Berømtest og mest karakteristisk for Dreyers stil og holdning er den maliciøse serie „Vor Tids Helte“, der omfatter 49 personer, næsten alle københavnere. Den første helt (billedhuggeren *Kai Nielsen* og ikke (som *Erik Ulrichsen* antyder med et „vistnok“ i „Carl Th. Dreyer: Om filmen“) solodanseren *Richard Jensen*) blev præsenteret den 9. januar 1913, den sidste i rækken blev præsenteret den 24. maj samme år. Det var ikke (som *Ebbe Neergaard* anfører i „En filminstruktørs arbejde“) kun forsuttede bohømer og konforme anti-konformister, der kom i datidens „minefelt“, „Dagmar-Cafeen“, Dreyer tog under behandling, og det var heller ikke, som *Ulrichsen* skriver, alle, der blev maltrakterede. Portrættet af *Ole Olsen* er tydeligt nok et *forsvar*, og portrættet af *Peter Sabroe* en *hyldest*. Mange andre artikler uden for denne serie viser, at Dreyer *kunne* anslå lidt andre strøge end de maliciøse.

Dreyer, der i samme periode var ballonskipper og flyver (han gik til undervisning hos *Robert Svendsen*) var desuden en fortræffelig *neutral* reporter og interviewer.

Nedenfor bringes nogle citater og uddrag fra bl. a. „Vor Tids Helte“. Man forstår, at ikke blot den 25-årige journalist har måttet høre for disse artikler – han er blevet drillet med dem et helt liv igennem, endda ofte af folk, som kun kender dem på anden hånd. Nogle har været ondskabsfulde nok til at antyde, at der også hos Dreyer var forskel mellem *synes og være*, man har især været interesseret i at fastslå, at det var i *filmene*, han var uoprigtig.

Dreyers oprigtighed i alt, hvad han har foretaget sig, burde ingen længere betvivle, og man kan kun være enig med den 75-årige selv, når han, efter flere nøgternt formulerede indvendinger mod sine 50 år gamle artikler, pludselig og helt ivrig konkluderer: „... men der var nu en sådan ... renfærdig tone over *Frejlif Olsens* avis ...“

John Ernst.

Intervieweren: – *Deres livssyn?*

Dreyer: – *Selvom det drages mod tragedien, er det alligevel lyst.*

Intervieweren: – *Ville De kunne instruere et lystspil?*

Dreyer: – *Det har jeg ingen forudsætninger for ... for det lette, det flagrende og det flabede.*

Intervieweren: – *Det passer ikke ...*

Dreyer: – *De mener ...?*

Intervieweren: – *At De engang var en af Københavns mest flabede og nærgående journalister.*

Lidt ældre busker endnu, at der var øretæver i luften – til Dem – overalt, hvor De viste Dem ...

Dreyer: – *Jamen, det var tiden. Respektløsheden var en facon, som prægede den tids journalistik, men er det nødvendigt, at vi taler om det nu?*

*(af Gunnar Buchwalds interview med
Carl Th. Dreyer i „Berlingske Tidende“
19. januar 1956).*

En fremskridtsvenlig Mand

Kender De *Axel Meier*, Journalisten fra *Riget*? Ser De ham aldrig, naar han præcis Klokkeren 4 hver Eftermiddag træder ind paa Hotel d'Angleterre, iført zebrastribet eller terrakottafarvet Dress? *Han* er en Pryd for sin Stand. *Han* har vist Vejen for den københavnske Journalist til nye Virkeomraader, nye *Felter* – som det hedder med en faglig Vending.

For et Par Aar siden kom han hertil som en temmelig ukendt Provinsskribler – nu færdes han i Byens Matadorkredse. Og hvorfor? Fordi han er smart, en forudseende Mand. *Han* er det, der har Æren for at have skabt Begrebet *Biografteaterpremiere*. Det var noget, Københavnerne maatte til, og følgelig maatte den anmeldes. Axel Meier har i *Riget* skrevet den første Biografteateranmeldelse i Danmark, maaske i Verden. Da han kom med den, holdt *Franz von Jessen*, der meget godt indsaa Nyttens af ogsaa paa dette Omraade at have været „det første Blad“, en Takketale til Meier og resolverede, at Meiers Biografteateranmeldelser skulde betales som almindelige Teateranmeldelser. Fra *L. C. Nielsens Tid* er Taksten paa disse endnu 18 Kroner Stykket, og da der daglig aldrig er mindre end to Biografteaterpremier her i Byen, forstaar man, at Meier kan blive en velhavende Mand uden at bestille Noget. Jeg siger: uden at bestille noget, thi Meier er da ikke saa tosset selv at skrive sine Anmel-

delser. Det engagerer han en af Standens mindrebegunstigede til at gøre for sig for en maanedlig Løn af 25 Kroner.

9. 7. 1912.

Tilgang af Forfattere frabedes

Interview med Direktør Kay v. d. Aa. Kühle.

I de forskellige Dagblade har man i de sidste Dage kunnet læse en Annonce, hvori der kort og godt meddeles, at Tilgang af Filmsdigtere frabedes. Annoncen, der har vakt en betydelig Opsigt, indenfor den ikke lille Klasse Mennesker, som giver sig af med at skrive Films, er undertegnet Skandinavisk-Russisk Handelshus. Vi har i den Anledning interviewet Handelshusets Direktør Kay v. d. Aa. Kühle.

– Er det ikke forfærdeligt, at vi maa træffe den Art Foranstaltninger for at værges os mod Films-Raseriet? siger Hr. Aa. Kühle. Hvert tredje Menneske bilder sig ind at kunne skrive Films. Der gaar ikke en Dag, uden at vi faar Besøg af en halv Snes Digtere, der hver møder op med et lille Udvalg af Manuskripter. Værst-artig, mine Herrer – læs, døm og vælg. Naar De betænker, at vi højst kan overkomme at fabrikere to Films om Maanedens, og at vi faar præsenteret 2–300 Manuskripter i det samme Tidsrum, saa indser De nok, at Tilbud og Efterspørgsel ikke staar i noget rimeligt Forhold til hinanden.

Dertil kommer, at det i de sidste 14 Dage er blevet rent galt. Siden vor Sukces paa Ballofilmen er Digterne blevet helt vilde. Ganske vist hylder jeg selv den Anskuelse, at *alt* kan fremstilles i Films, men naar en æret Filmsforfatter – som det skete forleden Dag – foreslaar en Filmsidé, der skulde spilles paa Mars, saa maa selv *min* Opfindsomhed melde Pas.

Tommen.

23. 7. 1912.

Paladsteatret. Premieren i Aftes

Kjøbenhavn er blevet et Biografteater rigere, nemlig det, der er installeret i den gamle Banegaard, og som i Aftes aabnedes for Publikum. Premieren virkede, af en Biografteaterpremiere at være, noget trættende.

Allerede en Prolog, forfattet af *Thomas Kragh* og fremsagt af *Elith Reumert*, forekom anmassende. Publikum kunde jo dog ikke undlade at erindre, at det var i et Biografteater, det foregik. Og Musikken, der leveredes af *Schnedler-Petersen!* Programmet var sammensat som til en Koncert, og det var dog ikke nogen Koncertsal. Helt parodisk virkede i disse Omgivelser Nationalsangen, som paahørtes delvis staaende. Herregud, det var jo da kun et Biografteater.

19. 10. 1912.

Vor Tids Helte: Kaj Nielsen

Forøvrigt er Kaj Nielsen en dygtig Kunstner – en Attest han uden Tvivl selv vil være den første til at underskrive. Thi som moderne Kunstner kender han sit eget Værd. Og det bør siges til hans Ros, at han forsøger ikke at holde Offentligheden i Uvidenhed herom. Han véd paa en Prik, i hvor høj Grad hele Landets Befolkning interesserer sig for hans Gøren og Laden, og med prisværdig Omhu sørger han for, at der paa rette officielle Maade – med Pressekonsulenten, Dr. phil. *Aage Friis* som

Mellemlid – tilflyder Offentligheden Meddelelse om, hvad han til enhver Tid tager sig for. Pressen er i det hele taget en Faktor, der spiller en betydelig rolle i Kaj Nielsens Kunstproduktion. Naar Kaj Nielsen hugger Bindebøll-Statue, saa sidder han ikke – som de andre talentløse Fedthase – hjemme i et Atelier paa en Kvist og slider i det ... nej, han er rigtignok anderledes opfindsom. Nær Byens Centrum rejser han et mægtigt Plankeværk, Pressens Repræsentanter indbydes til at tage Plankeværket i Øjesyn, Kaj Nielsen paabegynder bag Plankeværket at modelere Statuen, med passende Mellemlid inviteres Journalister til at iagttage Fremskridtene, tilsidst falder Plankeværket. Pressefotografernes Kameraer klapper, og Dagen efter er Aviserne fyldte med alenlange Referater fra Højtideligheden.

9. 1. 1913.

Vor Tids Helte: Henry Hellssen

Personlig sætter jeg Pris paa *Henry Hellssen*, og jeg bøjer mig for den Kendsgerning, at han har Talent. Men Synd er det, som han forvalter det. Han hører hjemme i den Klike af blodfattige Ynglinge, der holder til i Dagmarcaféen om Eftermiddagen. De sætter en Ære i at anses for degenererede – hvad de i Virkeligheden slet ikke er. Det er sunde og levedygtige Individuer, som udelukkende ved en forkvaklet Livsførelse er blevne hulkindede og slapknædede ...

I saadant Selskab sløser Henry Hellssen sin Tid bort. Naar han en enkelt Gang skriver en Artikel til sit Blad, er det kun for at reklamere for og skamrose sine Venner fra Dagmarcaféen – Frikadeller af enhver Art: litterære Frikadeller, dramatiske Frikadeller, lyriske Frikadeller, musikalske Frikadeller, vokale Frikadeller og almindelige Frikadeller.

11. 1. 1913.

Vor Tids Helte: Anders W. Holm

Anders W. Holm hader Reklame. Hvor har han dog lidt tilfælles med den moderne Dig-

tertype, hvis Øje frydes hver Gang han ser sit Navn nævnt i Avisen. Vi kender alle denne Type, og vi frastødes af ham. Vi ser ham i Première-Parkettet ile hen til sine Venner blandt Journalisterne for at paalægge dem ikke at forglemme hans Navn i Parketreferatet. Vi ser ham paa Galopbanen spille de fem Tokroner bort, som han og Konen og de tre for-sultne Unger hjemme skulde have levet af i den følgende Uge. Han taber selvfølgelig, men hvad gør det? Æren er reddet. Han er bleven set paa Galopbanen. Hans Navn findes i Aviserne Galopreferater næste Dag.

29. 1. 1913.

Vor Tids Helte: Peter Sabroe

Ogsaa jeg gaar rundt med et privat Indtryk af Folketaleren Peter Sabroe. Jeg var mødt som Referent fra *Berlingske Tidende* til et Sabroe-Møde i Lørups Ridehus.

– Kapitalistpressen, sagde Sabroe, vil i Morgen pege Fingre ad mig, haane mig for min Kærlighed til Børnene. Se engang paa det lille spidshovede, fladpandede Individ derhenne (det var mig). Det er en Kapitalistjournalist. Han kommer fra et veldækket Bord i en varm Stue. Til Dessert har han valgt sig et Proletar-møde. Fortjener han ikke Klø?

Truende Miner og knyttede Næver viste sig rundt om mig. Jeg listede mig ud ad en Bagdør med Sindet opfyldt af Beundring for Sabroes ærlige Hjerte og hans Evner som Folketaler. Det er de samme to Kendsgerninger, *Staining* og *Borgbjerg* er nødte til at indrømme, især efter at Dr. *Poul Levin* har erklæret, at Sabroe er Landets største Taler. Hermed er samtidig givet Grunden til de to Herrers Had overfor Sabroe.

24. 2. 1913.

Vor Tids Helte: Ole Olsen

Det maa være underligt at være *Ole Olsen* i disse Dage. Hver Dag kan han, naar han

slaar op i sine Aviser, læse lange Artikler om sig selv. Anledningen er den, at Aktierne i Nordisk Films Kompagni i Løbet af de sidste Maaneder er steget med omtrent halvandet Hundrede Procent – en Kendsgerning som rig-tignok ogsaa er egnet til at aftvinge Respekt.

Men Respekten er blandet med Misundelse. Folk, som bare har deres egen Dygtighed at takke for, at de er komne i Vejret, er altid Genstand for Misundelse. Og dog véd vi alle, hvor vanskeligt netop den Mand, som vil bruge sine Evner, og som ikke vil blive sid-dende med foldede Hænder, til Heldet dumper i Skødet paa ham, har ved at bane sig Vej frem. Alle Vegne mødes han med Mistro.

– Han er en Stræber! siger de Misundelige, uden at de gør sig Klart, at han netop ved at lægge Egoismen i sit Arbejde tilfører dette hele sin Personlighed, sine Interesser. Hvor mærke-ligt, at Stræber halvvejs er blevet et Skælds-ord. Men hvor karakteristisk for vort lille bor-nerne Samfund, hvor en „Arbejdsdag“, en Kontortid sætter nøje Skel mellem Tiden, i hvilken der arbejdes, og Tiden, i hvilken der drives. Folk, der arbejder al den Tid, de er vaagne, er ildesete herhjemme. *Stræbere*.

Misundelsens Hob er den Pyramide, paa hvilken Ole Olsen er Topfiguren. Og dog er der maaske ikke saa megen Anledning til Mis-undelse, thi Ole Olsen har sikkert sine Ærgrel-ser – sine daglige Ærgrelser.

26. 2. 1913.

Købet af Gerhart Hauptmann

Interview med Ole Olsen.

De spørger mig, til hvilken Nytte det er at give en svimlende Sum for Gerhart Haupt-mann. Jeg vil svare Dem. For mig har den væ-sentlige Grund været den, at jeg har kundet se Fordelen ved at faa et af Litteraturens store Navne over paa vor – *paa Filmens Side*. At vinde op paa Siden af Skuespilscenen maa være vort Maal, og det vil vi naa. Publikum vil faa Anledning til at se, at der kan fremstilles fin

og god Kunst i Films. Er *det* først gaet op for Publikum, vil de hellere se Gerhart Hauptmann paa Film end paa Scenen . . .

I disse sidste Bemærkninger røber Ole Olsens Genialitet som Forretningsmand sig. Det er jo netop karakteriserende for den vidtskuende moderne Forretningsmand, at han ikke hæfter sig ved Nuet, men kaster Blikket frem i Tiden.

Tom.

27. 2. 1913.

Yndlinge kæle for deres Poder, tilbøde deres Koner, indstudere deres *Roller*. Smagen er ikke længere for den Slags Billeder. Det er ikke det, Folk vil vide om de populære Scenekunstnere. Men at Johannes Poulsen har Haar paa Maven – er det ikke en Nyhed, der er vel-egnet til at vække Sensation?

17. 3. 1913.

Vor Tids Helte: Johannes Poulsen

Nu om Dage hedder det ikke længere: er han talentfuld? Nej, nu gaar det fra Mund til Mund: Ved De, at Johannes Poulsen har Haar paa Maven? I gamle Dage bragte de illustrerede Ugeblade Fotografier fra vore yndede Skuespilleres Hjem. Man saa Folkets sceniske

Vor Tids Helte: J. F. Willumsen

De Dage, da *J. F. Willumsens* Navn betød Sensation paa De frie Udstillinger, er for længe siden forbi. Hans Domkirke-Interiører er ikke i nogen fremragende Grad egnet til at vække Opsigt. Ej heller hans badende Dreng, skønt det egentlig er dristigt i Sabroes Tidsalder at male Dreng med blaa Fodsved og grønne Striber ned ad Ryggen.

Dreyer som ung journalist i 1906 på arbejde ved modtagelsen af Cook i København. Vignetten side 94 er af Viggo Atzelius og fra „Ekstrabladet“ juli 1915.

J. F. Willumsens Karriere er i mange Henseender mærkelig. Jeg husker saa tydeligt hans første Malerier. Det var tarveligt udførte Interiører fra Slagterbutikker. De vakte Opsigt ved deres næsten diletantiske Udførelse. Saa rejste Willumsen til Paris. Da han kom hjem derfra, medbragte han de sidste Parisermoder. Det bør siges, at de vandt ikke Paaskønnelse herhjemme. Willumsen var imidlertid, som den smarte Forretningsmand, han er, Mand for at slaa til Lyd for sit Navn. Midlerne var lidt brutale . . . men de virkede . . .

Men bedst af alt husker jeg Hørups Monument i Kongens Have. Hvor kan jeg undgaa at mindes dette hæslige Monument. To Gange om Ugen er jeg af Omstændighederne tvungen til at gaa igennem Haven. Jeg trøster mig med, at Vorherre har besluttet paa denne Maade at lade mig sone mine Synder. Maaske slipper jeg for Skærsilden.

Har Willumsen mon kendt Hørup? Spørgsmaalet lader sig – heldigvis for Hørup – besvares med et afgjort Nej. Da Willumsen fik til Opgave at modelere Hørup, hvad gjorde saa Willumsen? Han satte sig til at læse Hørups Skrifter? – nej. Han gav sig til med Omhu at studere, hvad Hørups argeste Modstandere har talt og skrevet om Hørup. Med lidt god Vilje lykkedes det Willumsen for sin Tanke at fremtrylle Billedet af en ualmindelig hæslig Havnesjover, og dette Billede formede han i Leret. De kan se Hørup, saaledes som Willumsen har tænkt sig ham, i Kongens Have, hvor han antagelig vil blive staaende i mange Aar endnu.

Tommen.

27. 3. 1913.

Krukker. Helge Wamberg

En god og lokkende Titel paa en Konference havde tilvejebragt et repræsentativt Parket paa Sommerlyst, da *Helge Wamberg* i Aftes steg frem paa Tribunen for at tale om *Krukker*. Det var da en Ting, Helge Wamberg kunde tale med om, tænkte man. Han, som til daglig er dem – Krukkerne – paa saa nært Hold!

Men man blev rigtignok skuffet.

Man havde ventet at høre Helge Wamberg træde frem og sige omtrent saaledes:

– Mine Damer og Herrer! Hvis De ikke ved, hvad en Krukke er, saa se blot paa mig. Jeg er en Krukke – en af den rigtige Slags, og ønsker De at se flere, saa kom ind i Dagmar-kafeen en Eftermiddag – der skal De faa Krukker at se. Vi kommer der hver Dag. Tomme er vi allesammen. Det skal Krukker jo være. Men vi har et ejendommeligt Ydre, de fleste af os. Det har vi ogsaa tilfælles med de rigtige Krukker, at vi – da vi er hule indvendig – maa anstrenge os for at skabe et pænt og iøjnefaldende Ydre. Vor Dygtighed bestaar i at kæle for vore udvendige Egenskaber, saa at Folk lader sig blønde og glemmer at se efter, hvad der er indenfor.

Tommen.

28. 8. 1913.

Fru Nansens Taarer

I Løbet af et Aarhundrede har vi selv, vore Fædre, vore Bedstefædre og andre Forfædre tilbage til fjerde Led beundret Fru Nansens særlige Evne til at græde. Fru Nansen vilde næppe være bleven den berømte Kunstnerinde, hun er nu, hvis Vorherre ikke havde skænket hende et lille Talent, som hun vistnok ikke har tilfælles med nogen anden Skuespillerinde i hele Verden: hun formaar at græde paa Kommando. Hvilken Rolle spiller det i denne Sammenhæng, om Skuespillerinden kan sige en Replik ordentlig, om hun kan føre sig med Gratie, om hun kan synge eller danse, om hun er manerlig skabt? Ingen som helst Betydning har alle disse Ting. Har hun store tungsindige Øjne, og kan hun tude – rigtigt tudbrøle, saa de salte Taarer triller ned ad Kinderne . . . da er hendes Lykke gjort!

Tommen.

20. 10. 1913.

(Anmeldelse af filmen „Bristet Lykke“).